

Zeitschrift: Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha
Band: 1 (1927)
Artikel: Discuors sur dil mèl e pertgei ch' el ei buns
Autor: Berther, Tumasch
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881134>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 08.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Cheu observa ella ina damaun d'atun, schon enten catschar dis, enzatgi che seruschna dad ina valetta si. Ella percorsa, che igl ei in carstgaun vestgius en vestgadira della medema color sco siu peil. El ei buca pli schi da lunsch, e vegn pli e pli datier. Ussa pausa el . . .

La Blondetta leva en pei gezza las ureglias, mo stad grad eri. . . ! O sventira! Ina balla d'in nausch catschadur ha tuccau ella schi crudeivlamein ellas spatlas, che ella sa mo aunc fierer ora entgins cloms de lamentaschun e dolor. Ils auters camutschs stuleschan sco il cametg.

Cu il catschadur arriva tier sia unfrenda, cuora schon ina grossa fila saung tievi dal plattiu giu. Tut tremblond dal legherment sur de sia selvaschina seglia el neutier e vul alzar ella pil tgau. . . . Per siu grond smarvegl vesa el, ch'il peil ei zuar quel ded in camutsch; mo la corna ei buca sturtegliada avunda. E lu pér aunc il stgellin enta culiez e la nota vid las ureglias . . . „Pusseivel che quei ei la caura dil ranver Brancazi! Denton jeu hai laghegiu de sitar in camutsch e buca la Blondetta.“

— Fin —

Discuors sur dil mèl e pertgei ch'el ei buns.

(Tumasch Berther plev.)

Tgei ei il mèl? — Mèl ei il suc dulutsch ch'ils aviuls rimnan ord ils sucs de flurs e feglia de nossas jarvas alpinas, portan a casa en lur scufla de mèl e svidan ellas cellas.

Il chemicher Alexander Wilson ha calculau, ch'ils aviuls stoppien explotar ca. 7500000 calischs de flurs per survegnir in kg mèl.

Ina détga raqueta, ch'ils aviuls seigien aunc ina restonza dil temps d'aur dil paradis. Il mèl ei pia era de considerar sco in schengetg dil paradis. El ei gie il pli dulutsch e meglier fretg della tiara, veramein in custeivel schenghetg de Diu, in pègn en sia compleina muntada, adattaus de dulutschir la veta cun tutta sia petradad ed ascha lavur, de purtar levgiament en malsogna e tribulaziun e de dar a nus in presentiment della dulutschezia celestia.

Ein ins era aunc ditg buca perschuidius della gronda muntada ch'il mèl ha e mereta, vulein nus tuttina buca piarder la curascha e luvrar e sclarir si vinavon, entochen ch'el ha anflau dapertut suatientscha. Igl ei specialmein obligaziun dils apiculturs, che enconuschan tuttina il mèl real en sia valeta, sco buc in auter, de perschuer la gronda part dil pievel della benedicziun ch'el savess

purcar ad el. — Quei intendan era las suandontas lingias de far per il beinstar de nossas caras famiglias svizzeras.

Il mèl sco medischina e mied de casa.

Tgei ei aschi custeivel, fin,
Sco mèl d'aviuls real, alpin?
Sche ti eis sauns, frestgent'el tei,
Schiglioc mett'el tei franc en pei.
Maunc'ei zanu'en carn e saung,
Fa'l mèl pli bein che latg e paun.
Per pèz, magun e pil culiez,
Per pign e grond il ver tuchiez.
Il mèl d'aviuls, real e pur,
El fetschi cun success siu tur.

Gia tier ils pli vegls pievels culturals fuvava il mèl d'aviuls in dils pli stimai e preziai products naturals. Ils vegls Egipzians, nua ch'ils spirituals havevan grondas enconuschientschas en curar las malsognas, duvavan il mèl d'aviuls per preparar la gronda part de lur remedis. Ual aschia ils Arabs, che tenevan el schizun per mied universal.

Era Hippo Virates, il fundatur della scienza medicinala, sesurveva dil mèl d'aviuls eucunter la pli part dellas malsognas, per quei ch'il mèl cuntegn ina impurtonta forza

medegonta, che ha alzau el tier in mied de casa d'emprema classa. Quei deriva bein era da sias qualitads nutritivas.

Il mèl real sligia schlems ed ei antiseptics, q. v. d. el lai buca vegnir si la smarschira. Per quella raschun eis el era in excellent mied encunter las pelletschas, crup, catars bronchials e dil lom e semegliontas malsognas, sco era per plagas, rugna e smaccau, nua ch' ins rasa el ualti gries sin lenziel, mischedaus cun empauet frina e metta el aschia sin la plaga. Nua ch' ils organs de tuchegiar ein fleivels, ni tier pauc saung e clorosa (Bleichsucht), han ins gia nundumbrevilas gadas saviu gidar cun mèl d'aviuls; pertgei en tals cas ei il mèl d'aviuls extra buns. Bein enqual ha curau siu égl malsaun ni fleivel, cun metter in tempset mintga di in daguot mèl d'aviuls en quel. Perquei astga ei buca sorprendere nus, sch'il mèl d'aviuls vegn recumandaus en tuts cudischs e manuscripts medicinali sco remiedi per biars mals. Ei fuss de beneventar egl interess dils malsauns sezs, sch'els prendessen lur refugi tier il mèl pli stedi che quei ei il cass aunc uss, enstagl de lavagar il magun cun medicaments ch'els cumpran ell'apoteca per lur bi daner. Recentamein entscheiva ins, era en cerchels medicinali, puspei a veser en, che la gronda impurtonza, ch'ins ha attribuiu pli da vegl al mèl, ei fetg bein fundada. Dapertut aud'ins il clom: Enquera tia scompa ella natira! e dapertut suond'ins cun legria quei clom. „Biars malsauns van sutsu sulettamein ord fleivleza, perquei che las forzas idas a piarder ad els vegnan buca remplazzadas spert avunda. En tals cass sa il mèl, gudius a dretg temps ed en sufficien- ta mesira, daventar in ver spindrader ed ancher ella miseria, pervia de sia valeta nutritiva. Differenti miedis declaran schizun, ch'il mèl seigi buns per preservar da pli seriusas malsognas dil lom, per prevegnir al trer anavos, per impedir sia erupziun, e schizun per retener quel egl emprem stadium e renviar el. Avon paucs onns ha il rapport de dus miedis e professers talians dau bia de plidar denter ils representants della scien-

zia, perquei che els havevan cononschiu ils megliers resultats applicond mèl d'aviuls el tractament della tuberculosa. Can raschun han els pretendiu en lur rapport: „Il mèl d'aviuls el buca mo in bien e scaldont mied d'alimentaziun, mobein era in pussent mied per sviluppar las forzas, forsa il meglier mied alimentar medicinal encunter smagriaziun e trer anavos.“ (Reinhold Michaelis.)

Era ha il scrutatur Alin Caillas mussau avon paucs onns, ch'il mèl d'aviuls cuntegni il renomaü radium. „Quei factum ei de gronda impurtonza,“ sco Caillas di. „Pertgei radium ei la veta e perquei stuein nus recumandar pli che mai a sauns e malsauns il diever dil mèl d'aviuls.“

Il mèl d'aviuls sco mied alimentar.

Mèl d'aviuls e latg e paun
Dattan forza al carstgaun.

Sco nutriment ha il mèl surviu gia avon tschentaners. Tier ils Hebreics per ex. steva el sco nutriment sil medem scalem sco il latg e steva mintga di sin meisa. Ina gasteria, tier la quala ins envidava amitgs, fuva gnanc de patertgar senza mèl. Quei che segirescha la preferenza al mèl avon tuts ils auters mieds de nutriment, ei, che siu cuntegn nutritiv va entiramein senza sperdita el saung, ferton che tier futtas autras spisas va tenor lur consistenza ina pli u meins gronda part a piarder duront il process de digestiun. Oreifers survetschs presta il mèl plinavon sco supplement tier autras spisas e bubrondas, dond el a quellas in aroma emperneivel e fagend quellas pli tgunsch tuchegiablas. Il tgierp human drova per semantener, principamein per il scalet ed ils dents, in grond quantum zucher. E lu eis ei in factum enconuscent, ch'il mèl d'aviuls cuntegn fetg bia zucher. Ultra de quei ei il zucher cuntenius el mèl d'aviuls bia pli schubers, sauns e de tuchegiar, che tut igl auter zucher, che ei bein era nutritiv, mo caschuna tgunsch mal il magun. En disfavour dil zucher visavi il mèl plaيدا era la circostanzia, ch'ins sto tier la fabricaziun metter vitier ultramarin per far vegnir alvs el.

Il mèl ei principalmein per affons ina excellenta vivonda. Il miedi per affons Dr. Böhm a Schweinfurt ha scret: „Affons che creschan spert e vesan perquei ora pallids e fleivels, han fetg savens in grond talien per caussas dultschas. Quei regl ha sias ragischs ella necessitad, de procurar al tgierp material che va spert e direct el saung ed intermediéscha perquei il process vital. Cheutier auda specialmein la materia de zucher, che vegn per aschia de dir applicada el tgierp sco material de scaldar. La natira sezza porscha el en la fuorma dil mèl, ina pura materia dultscha, che va il pli tgunsch el saung, pervia de siu ault cuntegn zucher d'iuas, e pervia della bunamein compleina munconza de nitrogen. Principalmein per il solver eis ei de recumandar latg cauld dultschiu cun mèl e bien paun casa. Fertion che latg e bien, vigurus paun nutreschan bein igl affon, scaulda il mèl il tgierp e dat forza alla muscladira. Igl affon garegia instinctivamein tals dultschems — da tut ils dultschems ei il mèl denton il meglier, pli schuber e pli saun per igl organismus affonil.“

Sco bubronda: Grond renum haveva il „meth-mèl“ tier nos perdavonts, tier ils vegls Tudestgs e Romans. Igl ei quei atgnamein nuot auter che vin-mèl, che vegneva preparaus cun aua e mèl, ni aunc cun autras gredienzazas vitier. Buca mo ils Germans, mobein era ils Grecs e Romans attribuevan lur ferma sanadad ed aulta vegliadetgna al mèl ed al vin-mèl. Sco ussa il vin ed il bier, aschia fuva lu il „meth“ la bubronda usitada en famiglia e societad. Cun mèl fan ins aunc champagner, bier e punsch, che dostan oreifer la seit senza dar sin la gnarva, sco igl alcohol, e senza lavagar il magun, sco quei ei il cass tier bubrondas senza alcohol. Ord ual quella raschun astgassen ils abstinentes e promoturs della abstinenz far pli bia atenziun che entochen ussa de bubrondas preparadas ord mèl d'aviuls.

Per far en fretgs ei il mèl adattaus meglier che zucher, perquei ch'il spért de furmicas ch'el cuntegn preserva dalla smar-

schira. Ultra de quei ein ils fretgs fatgs en cun mèl pli gustus e selaian conservar meglier, perquei ch'il mèl dat siu aroma saun ed emperneivel als fretgs.

Mèl de meisa, de rosas, de jarvas alpinas ein surrogats, che han de far schuber nuot cul ver mèl d'aviuls, sch'ins abstrahescha dal num, schegie ch'els vegnan ludai al publicum savens en moda fetg arroganta e vegnan pér memia, cunzun en pensiuns, consumai pli savens ch'il product buca sfalziau. Già savens han tals surrogats fatg buca pign donn alla sanadad dils consumers. Gliez ei denton buca fetg de smarvegliar, sch'ins sa co ed ord tgei els vegnan fabricai. Mèl de meisa per ex. ei ordinari sirup de truffels, che vegn gudignaus ord igl amid de truffels cun acid de suolper. Acid de suolper ei denton in fetg suerau tissi. Perquei eis ei nuot auter che necessari, ch'il publicum consument vegni sclarius si en caussa.

Il mèl jester ei il pli savens sfalziaus e rauba fetg malsauna. Principalmein importa l'Europa quantitads immensas schinumnu mèl de Cuba, de Havanna ni Neuvitas. Ina perdetga oculara, che ha giu caschun de controllar exact pliras tschiens tonnas mèl de Cuba importau, ha dau il suandont pareri: „Entginas paucas tonnas mussavan bi mèl alv, mo la gronda part haveva en ina buglia grischa, rara sco aua, plein purtgirem. Negin raschioni de gust de mèl. Tut quella rauba disgustusa vegn en ca in onn vendida per in bi daner en raubas de pasterneria, per vegnir consumadas sco delicatessa. Tgi che vul bucca metter en prighel sia sanadad, sepertgiri da tala rauba de nuot!“

Ei schai spiramein egl interess dil publicum consument, de cumprar mo real mèl d'aviuls enstagl dils surrogats, che mo fan donn alla sanadad. Il mèl sufflau ora ei il meglier de tuttas sorts mèl natural, perquei ch'il mèl vegn allontanaus ord las patgnas cun la maschina de sufflar ora, senza pitir dalla minima midada.